

Vurdering av vannforskriften og Ilabekken i forbindelse med reguleringsplan Hanskemakerbakken

Ilabekken er registrert med dårlig økologisk tilstand og udefinert kjemisk tilstand (ref. Vann-Nett 16.05.25). Dårlig økologisk tilstand skyldes kvalitetselementet bunnfauna. Øvrige parametere er støtte-parametrene fosfor og nitrogen som er i henholdsvis god og svært god tilstand. Ifølge Vann-Nett er det høy presisjonsgrad på kunnskapsgrunnlaget for den angitte miljøtilstanden. De siste undersøkelsene for bunndyr og fisk har imidlertid ikke blitt oppdatert i Vann-Nett.

Gjennom kommunens vannovervåkningsprogram blir det gjennomført bunndyr- og fiskeundersøkelser med ulike intervaller i vassdragene til kommunen. For bunndyr ble det sist gjennomført undersøkelser i 2022. Resultatene ble "god økologisk tilstand" hvor grensenivået var like ved "moderat/God" (Bergan, 2023). Siste undersøkelse for fisk var i 2023 hvor økologisk tilstand ble "svært god" (Nøst og Bergan, 2023). Det må imidlertid påpekes at Ilabekken har levert under forventning i forhold til en naturlig bekk når det gjelder fiskeproduksjon. Årsaken kan være at bekken er restaurert etter et parkprinsipp i kombinasjon med at bekken har vært utsatt for flere negative miljøpåvirkninger siden gjenåpningen. Den siste var i 2022 med stormen "Gyda" og fiskeundersøkelse i 2023 tyder på at bekken fortsatt ikke har kommet seg. Sommeren 2024 ble det foretatt omfattende habitattiltak for å styrke gyte- og oppvekstmuligheter for sjørret ved Hanskemakerbakken. Allerede høsten 2024 ble det registrert stor gyteaktivitet i dette området. Det gir klar indikasjon og forventning om at dette området vil kunne utvikles til et hotspot-område for gyting og oppvekst for sjørret i Ilabekken.

Tiltaksområdet ligger like ved Ilabekken og risikoen for partikkeltilførsel i anleggsperioden er svært stor. Selv om det er foreslått en rekke tiltak for å forhindre avrenning til Ilabekken, viser all tidligere erfaring at det vil alltid være avrenning til vassdrag. Tiltaket vil medføre en betydelig risiko for å redusere habitatkvalitetene og sjørretproduksjonen i området som ble restaurert i 2024. Det vil være nødvendig med overvåkning av biologiske elementer samt kompenserende tiltak i etterkant av utbyggingen. Av kompenserende tiltak kan det være utlegging av gytegrus og replanting av stedeegnede arter for å forsterke kantvegetasjonen. I tillegg vil området fortettes med tette flater som vil gi økt avrenning til Ilabekken. Avrenningen, i form av overvann, kan inneholde forurensning som vil være negativt for vannkvaliteten.

Vannforskriften § 4 sier at "*tilstanden i overflatevann skal beskyttes mot forringelse, forbedres og gjenopprettes med sikte på at vannforekomstene skal ha minst god økologisk og god kjemisk tilstand...*". Kommunen har i flere år jobbet iherdig for å gjenopprette og forbedre miljøtilstanden i bekken med bruk av mye ressurser og økonomiske midler. I tillegg må det påpekes at selv om miljømålet er nådd, er dette et vassdrag som må driftes og vedlikeholdes (Bergan og Nøst, 2024). Vassdraget er fortsatt utsatt for den urbane påvirkning og målet om å bevare miljøtilstanden er svært viktig. Vassdraget har ikke den samme robustheten og dermed bufferevnen som et naturlig vassdrag skal ha. For å bevare miljømålet må det derfor ikke foregå nye påvirkninger som forhindrer dette, jf. vannforskriften § 4.

Tiltakets påvirkning er midlertidig og etter anleggsfasen kan det hende at bunndyr- og fiskesamfunnet kan reetableres i Ilabekken. Som nevnt er det forventet at kompenserende tiltak må gjennomføres i etterkant. Som vi ser for sjørreten i Ilabekken, så tar restaurering tid. I dag foregår det kun gyting i øvre deler, mens nedstrøms dammen er tilstanden "svært dårlig" til tross for egnede gyte- og oppvekstområder (Bergan og Nøst, 2024). Årsaken er usikker, men en antar at det kan forklares med at gytebestanden i bekken fortsatt er lav.

Vi har ikke klart å finne noen retningslinjer eller veiledere som avklarer problemstillingen om midlertidig påvirkning. I Klima- og miljødepartementets veileder til bruk av vannforskriften § 12 så må påvirkningen ha en viss varighet for at det skal være snakk om "forringelse". Imidlertid sier veilederen også at "*Kortvarige endringer, hvor det ikke må settes i verk tiltak, regnes ikke som forringelse*". Ordlyden forstås slik, at når det må gjennomføres tiltak på grunn av påvirkningen, er det forringelse. Det vurderes at vilkårene i vannforskriften § 12 ikke åpner opp for tiltaket siden bekken hverken er i svært god tilstand eller det er snakk om fysiske endringer av Ilabekken. Videre vurderes det at vannforskriften § 11 ikke kommer til anvendelse i denne saken på grunn av tiltakets forutsigbarhet.

Selv om påvirkningen er midlertidig vurderes det at den samlede belastningen på Ilabekken er i dag stor og det er stor usikkerhet på varigheten på forringelsen. Kommunens erfaring er at midlertidige påvirkninger kan medføre permanente påvirkninger på vassdrag. Gjennom midlertidige påvirkninger som utslippstillatelser, byggeaktiviteter og andre tiltak i og nært vassdrag, så er det hele tiden samme vassdrag som får belastningen. Ofte er det flere midlertidige påvirkninger i samme vassdrag uten at den totale belastningen på vassdraget er vurdert eller at en midlertidig påvirkning erstattes med en ny midlertidig påvirkning i det samme vassdraget.

Oppsummert er Ilabekken et sårbart vassdrag som over flere år har hatt store belastninger på fiske- og bunndyrssamfunnet. Det er et kunstig, urbant vassdrag med ingen kantvegetasjon. Videre er det et viktig vassdrag for sjørreten. Vassdraget utgjør en del av sjørretbestanden i Trondheimsfjorden som i dag er i dårlig tilstand (Bjølstad og Bergan, 2023). Det har vært stengt for fiske i deler av året siden 2009, men til tross for dette har ikke bestanden i Trondheimsfjorden kommet seg. Det er derfor svært viktig at sjørretproduksjonen i Ilabekken opprettholdes. Sett i den helhetlige sammenhengen er det usikkert om tiltaket er i tråd med vannforskriften § 4 og det er bekymring rundt konsekvensene for sjørreten i Ilabekken. Det vil være nødvendig med overvåkning og kompenserende tiltak i etterkant som utbygger må bekoste. Slike vilkår må eventuelt settes inn som rekkefølgekrav i planen. Selv om slike tiltak gjennomføres er det usikkert når miljøtilstanden er tilbake i Ilabekken.

Oversendt fra Klima- og miljøenheten i Trondheim kommune (18.06.2025)

Referanser:

Bergan, M. A. 2023 Bunndyrovervåkning av små vassdrag i Trondheim kommune i 2022. NINA Rapport 2256. Norsk institutt for naturforskning.

Bergan, M. A. & Nøst, T. H. 2024. Ungfiskundersøkelser i bynære vassdrag i Trondheim kommune i 2023. Overvåking, oppfølging av restaurering og problemkartlegging. NINA Rapport 2420. Norsk institutt for naturforskning.

Bjølstad, O.K. og Bergan P. I. 2023. Kunnskapsstatus Trondheimsfjorden. Trøndelag fylkeskommune.